МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Кафедра філософії, політології та міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

« 27 » серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Спеціальність: *291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*

Освітньо-професійна програма: *291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*

Факультет: Історії та права
Форма навчання: денна/заочна

2020-2021 навчальний рік

Робоча програма «**СОЦІОЛОГІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН»** для студентів
за спеціальністю: *291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*

Розробник: кандидат соціологічних наук, доцент кафедри філософії, політології та міжнародних відносин Клюєнко Е.О.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії, політології та міжнародних відносин Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Протокол від «27» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри філософії, політології та міжнародних відносин

Ю.В. Харченко

©_____, 2021 рік
© _____, 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: ***4,5***	Галузь знань ***29 Міжнародні відносини***	***Вибіркова***	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: ***Немає***	Спеціальність: ***291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*** Освітньо-професійна програма: ***Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії***	Рік підготовки: ***1-й***	
		Семестр; ***2-й***	
		Лекції: ***20 год.***	
		Семінарські: ***16 год.***	
		Лабораторні: ***0 год.***	
		Самостійна робота: ***99 год.***	
		Вид контролю: ***ЗАЛІК***	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни **«Соціологія міжнародних економічних відносин»** є розкриття базових теорій міжнародних економічних відносин, головних понять і методів дослідження і аналізу.

Навчальна дисципліна ставить за мету розуміння студентами теорій міжнародних економічних відносин та формування навичок використання отриманих знань у майбутній професійній діяльності.

Завдання:

- Показати місце і роль соціології міжнародних економічних відносин в геополітичному аналізі;
- Сприяти розумінню соціологічних знань в сфері міжнародних економічних відносин в професійній діяльності;
- Спонукати студентів до формування наукової парадигми пояснення світових подій та світового розвитку крізь призму міжнародних економічних відносин;
- Довести, що важливо навчитися критично розглядати інформацію в сфері міжнародних економічних відносин;
- Сформувати навички науково аналізувати події та явища в сфері міжнародних економічних відносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Розуміти чому відбувається

- Протиборство між тенденціями до глобалізації та до регіоналізації;

- Утворення наднаціональних (міжнародних) економічних структур та інституцій світового економічного управління;
- Послаблення економічного суверенітету національних держав та формування регіональних економічних союзів.

Пояснити, що таке

- «соціологія міжнародних економічних відносин», «парадигми міжнародних економічних відносин»;
- «актори в міжнародних економічних відносинах», «протекціонізм», «вільна торгівля», «співіснування економічної глобалізації та глокалізації».

Обґрунтувати механізми

- торгівлі в міжнародних економічних відносинах;
- взаємодії інтересів та цінностей в міжнародних економічних відносинах;
- тенденції до домінування інтересів транснаціональних структур над інтересами національних держав;
- стирання чіткої межі між зовнішньою та внутрішньою економічною політикою;

Розрізняти парадигми міжнародних економічних відносин:

- реалізм;
- лібералізм;
- марксизм;
- англійська школа

Знати:

- понятійно-категоріальний апарат соціології міжнародних економічних відносин;
- базові парадигми міжнародних економічних відносин;
- сучасні тенденції у міжнародних економічних відносинах;

Вміти:

- коректно застосовувати понятійно-категоріальний апарат соціології міжнародних економічних відносинах;
- формулювати й аналізувати проблеми, застосовувати наукові концепції для пояснення явищ і подій у міжнародних економічних відносинах.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у студента мають бути сформовані такі компетентності:

ІК Здатність розв’язувати комплексні теоретичні та практичні задачі і проблеми під час професійної діяльності в галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій та регіональних студій або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог.

ЗК1 Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК2 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.
СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.
СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.
СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.
СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.
СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.
СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.
СК10 Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.
Програмні результати навчання відповідні компонентам освітньої програми:
РН1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.
РН2 Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.
РН3 Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.
РН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.
РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.
РН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.
РН10 Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.
РН14 Оцінювати результати власної роботи і відповідати за особистий професійний розвиток.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Соціологія міжнародних економічних відносин (СМЕВ): об'єкт аналізу та основні поняття. (0,5 година).

План

Місце СМЕВ у соціологічній науці.
Об'єкт та напрямки аналізу СМЕВ.
Основні поняття вивчення МЕВ.

Тема 2. Парадигма реалізму в міжнародних економічних відносинах (3,5 години).

План

Поняття «національні інтереси» та «могутність»
Концепція балансу могутностей
Місце цінностей та «право сильнішого»
Меркантилізм в соціально-економічній історії
Меркантилізм як ключовий концепт парадигми реалізму
Концепція автаркізму
Концепція гегемонізму в МЕВ

Тема 3. Парадигма лібералізму в міжнародних економічних відносинах (4 години).

План

Концепція універсалізму демократичних цінностей
Поняття «колективні інтереси»
Поняття «універсальних цінностей та інституцій»
Поняття «могутність та м`яка сила»
Концепція мирних торгівельних суспільств
Економічний лібералізм в історичному контексті
Суперечність між меркантилізмом і економічним лібералізмом
Неоліберальна соціально-економічна доктрина

Тема 4. Парадигма англійської школи в міжнародних економічних відносинах (4 години).

План

Поняття «соціалізації сили».
Концепція «зумовлених національних інтересів»
Поняття «лімітованої могутності»
Питання соціальних цінностей
Міра важливості політекономічного аналізу

Тема 5. Парадигма марксизму в міжнародних економічних відносинах (4 години).

План

Теорія соціально-економічних формацій.
Теорія класів та класової боротьби. Поняття «класового інтересу».
Боротьба за могутність та роль матеріальних цінностей.

Капітал як центральна категорія марксистського аналізу
Капіталістична економіка у світі
Світ-системний аналіз у МЕВ

Тема 6. Постпозитивістські парадигми в міжнародних економічних відносинах (4 години).

План

Критична теорія: інструментарій гегемонії.
Постмодернізм: воля до влади.
Фемінізм: гендерний індекс в деконструкції.
Історична соціологія: універсалізм і цивілізація.
Нормативізм: етична структура. Конструктивізм: соціальна легітимація.
Критична теорія: концепція світопорядків. Поняття «Хартланд Локка».
Соціальне відтворення капіталу. Плюральність цивілізацій.
Ієрархії ефективності (економічний расизм).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. ***Соціологія міжнародних економічних відносин (СМЕВ): об'єкт аналізу та основні поняття***	9,5	0.5				9						
Тема 2. ***Парадигма реалізму в МЕВ***	25,5	3.5	4			18						
Тема 3. ***Парадигма лібералізму в МЕВ***	26	4	4			18						
Тема 4. ***Парадигма Англійської школа в МЕВ.***	24	4	2			18						
Тема 5. ***Парадигма марксизму МЕВ.***	24	4	2			18						
Тема 6. ***Постпозитивістські парадигми в МЕВ***	26	4	4			18						26
Усього годин	135	20	16			99						112

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	***Тема 2. Парадигма реалізму в міжнародних економічних відносинах.*** **План**	**4 год.**

	1. Поняття «національні інтереси» та «могутність» 2. Концепція балансу могутностей 3. Місце цінностей та «право сильнішого» 4. Меркантилізм в соціально-економічній історії 5. Меркантилізм як ключовий концепт парадигми реалізму 6. Концепція автаркізму 7. Концепція гегемонізму в МЕВ	
2	***Тема 3. Парадигма лібералізму в міжнародних економічних відносинах.*** **План** 1. Концепція універсалізму демократичних цінностей 2. Поняття «колективні інтереси» 3. Поняття «універсальних цінностей та інституцій» 4. Поняття «могутність та м`яка сила» 5. Концепція мирних торгівельних суспільств 6. Економічний лібералізм в історичному контексті 7. Суперечність між меркантилізмом і економічним лібералізмом 8. Неоліберальна соціально-економічна доктрина	**4 год.**
3	***Тема 4. Парадигма англійської школи в міжнародних економічних відносинах.*** **План** 1. Поняття «соціалізації сили». 2. Концепція «зумовлених національних інтересів» 3. Поняття «лімітованої могутності» 4. Питання соціальних цінностей 5. Міра важливості політекономічного аналізу	**2 год.**
	Тема 5. Парадигма марксизму в міжнародних економічних відносинах. **План** 1. Теорія соціально-економічних формацій. 2. Теорія класів та класової боротьби. Поняття «класового інтересу». 3. Боротьба за могутність та роль матеріальних цінностей. 4. Капітал як центральна категорія марксистського аналізу 5. Капіталістична економіка у світі 6. Світ-системний аналіз у МЕВ	**2 год.**
	Тема 6. Постпозитивістські парадигми в міжнародних економічних відносинах. **План** 1. Критична теорія: інструментарій гегемонії. 2. Постмодернізм: воля до влади. 3. Фемінізм: гендерний індекс в деконструкції. 4. Історична соціологія: універсалізм і цивілізація. 5. Нормативізм: етична структура. Конструктивізм: соціальна легітимація. 6. Критична теорія: концепція світопорядків. Поняття «Хартланд Локка». 7. Соціальне відтворення капіталу. Плюральність цивілізацій. 8. Ієрархії ефективності (економічний расизм).	**4 год.**

6. Завдання для самостійної роботи

№	Назва теми	Кількість

з/п		годин
	Написання есе/реферату на обрану/надану і узгоджену тему	**99 год.**

7. Методи навчання

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Філософія міжнародних відносин»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота студентів;
- робота в науковій бібліотеці ЦДПУ імені В. Винниченка та мережі Інтернет;
- контрольні заходи.

Види навчальної роботи студентів:

- лекція з використанням структурно-логічних схем;
- семінарське заняття;
- консультація;
- залік.

У процесі вивчення дисципліни «Філософія міжнародних відносин» застосовуються наступні методи навчання:

<u>За типом пізнавальної діяльності</u>:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемного викладу;
- дослідницький;
- відповідно до логіки пізнання:
- аналітичний;
- індуктивний;
- дедуктивний;

<u>За основними етапами процесу</u>:

- формування знань;
- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка;

<u>За системним підходом</u>:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

<u>За джерелами знань</u>:

- словесні – розповідь, пояснення, лекція;
- наочні – демонстрація, ілюстрація.

<u>За рівнем самостійної розумової діяльності</u>:

- проблемний;

- частково-пошуковий;
- дослідницький;
- метод проблемного викладання.

8. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансфертною накопичувальною системою здійснюється шляхом поточного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

9. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми модуля на ***семінарському занятті – 5 балів***:

- ***5-4 б.*** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить покликання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- ***2,5-3 б.*** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- ***1,5-2 б.*** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.
- ***0,5-1 б.*** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

До 15-ти балів студент може отримати за виконані завдання ***самостійної роботи*** з певної теми модуля, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

До 5-ти балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

До 20-ти балів ставиться студентові, який підготував значний за обсягом та змістом конспект до семінарських занять з певної теми модуля;

10 балів одержує студент, який старанно працював упродовж заняття, виконував вправи, залучався до колективних обговорень тощо.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: ***до 25 балів***.

35 балів студент може отримати за плідну роботу на лекції та семінарі.

Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав ***поточних оцінок***, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Дві контрольні роботи у формі чотирирівневих завдань передбачено за результатами вивчення тем модуля 1 і модуля 3.

Тривалість виконання контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

До контрольних робіт допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Для проведення контрольних робіт розроблено контрольні завдання двох варіантів, які є рівнозначні за трудомісткістю.

За виконання контрольних робіт студент отримує бали, які враховуються в процесі розрахунків підсумкової семестрової оцінки:

- максимальна кількість балів – ***15 (1-ша робота), 15 (2-га робота)***.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання контрольних завдань викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати контрольних робіт доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання контрольних робіт допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

10. ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

З дисципліни «***Соціологія міжнародних відносин***» передбачена така форма семестрового контролю, як ***екзамен***, який проводиться наприкінці семестру.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного контролю (максимум 60 балів) та складання екзамену (максимум 40 балів).

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності, Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX,F) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

***Дисципліна** «Соціологія міжнародних економічних відносин»*

Поточне тестування та самостійна робота	Сума

Лекції/ Семінари								*Самостійна робота*			*Підсумкова семестрова*
Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6		загалом	Есе/реферат			
10	10	10	10	10	10		**60**	**40**			**100**

Т1, Т2 ... Т9 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

Навчальні посібники:

1. Введение в теорию международных отношений: учебное пособие / отв. редактор А.С. Маныкин. — М.: МГУ им. М. В. Ломоносова, 2001. — 320 с.
2. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацях. — К.: Знання, 2007. — 461 с.
3. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / за ред. М.З. Мальського, Ю.М. Мороза. — К.: Знання, 2010. — 463 с.
4. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: [Учебное пособие] / П. А. Цыганков, Г. А. Дробот, М. М. Лебедева и др.; Под ред. проф. П. А. Цыганкова. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Альфа-М, 2013.- 335 с.
5. Цыганков, А. П. Социология международных отношений: Анализ российских и западных теорий: Учебное пособие для студентов вузов / А. П. Цыганков, П. А. Цыганков. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 238 с.

6. Современные международные отношения и мировая политика: учебник для студ., обучающихся по спец. и направлениям «Международные отношения» и «Регионоведение» / А. В. Торкунов, И. Г. Тюлин, А. Ю. Мельвиль [и др.] ; отв. ред. А. В. Торкунов. — М. : Просвещение, 2005. — 990 с.
7. Современные международные отношения. Учебник для студентов вузов. Под редакцией Торкунова А.В., Малыгина А.В. – М.: Аспект пресс, 2012.
8. Сізих Н. В. Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах: навчальний посібник / Н. В. Сізих. — К.: Кобза, 2003. — 208 с.
9. Шевчук В. О. Навчальні тести з курсу "Теорія міжнародних відносин" : навчальний посібник / В. О. Шевчук. — Львів : Каменяр, 2001. — 88 с.

Наукова література:

1. Алстед, Я. Историческая социология – зачем и как? / Якоб Алстед // Социологические исследования (Социс). – 2005. - № 5. – С. 122-128.
2. Бузан Б. Уровни анализа в международных отношениях // Теория
3. международных отношений на рубеже столетий. – М., 2002.
4. Булл Х. Анархическое общество: исследование проблемы порядка в мировой
5. политике // Антология мировой политической мысли: в 5 т. – М., 1997. – Т.2.
6. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. — СПб. : Университетская книга, 2001. — 416 с.
7. Вендт, А. Четыре социологии международной политики / Александр Вендт // Межнародные отношения: социологические подходы / Под ред. П.А.Цыганкова. – М.: Гардарики, 1998. –243 с.
8. Говард М. Війна в європейській історії / М. Говард. — К.: Мегатайп, 2000. — 168 с.
9. Глобалистика: Международный междисциплинарный энциклопедический словарь / Под. ред.: И.И. Мазура, А.Н. Чумакова. — СПб: ИЦ "ЕЛИМА": ИД "Питер", 2006. — 1160 с.
10. Грум Д. Растущее многообразие международных актёров // Международные отношения: социологические подходы. – М., 1998.
11. Давыдов Ю. Понятие «жесткой» и «мягкой» силы в теории международных отношений // Международные процессы. Журнал теории международных отношений и мировой политики. – Том 2. – № 1 (4). – Январь-Апрель 2004.
12. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти: навчальний посібник/ М.Г. Капітоненко. — К.: Либідь, 2009. — 352 с.
13. Лебедева М. М. Мировая политика: учебник/ М. М. Лебедева. — М.: Аспект Пресс, 2003. — 351 с
14. Макиавелли Н. Государь / Н. Макиавелли. — М.: Планета, 1990. — 80 с.
15. Манн, М. Нации-государства в Европе и на других континентах: разнообразие форм, развитие, неугасание / Майкл Манн // Нации и национализм / [Б. Андерсон, О. Бауэр, М. Хрох и др.] ; пер. с англ. и нем. Л. Е. Переяславцевой, М. С. Панина, М. Б. Гнедовского. – М.: Праксис, 2002. – С. 381-410.
16. Мировая политика: теория, методология, прикладной анализ / Отв. ред. А.А. Кокошин, А.Д. Богатуров. — М.: Эдиториал УРСС, 2004. — 432 с.

17. Миронов, Б. Н. Социология и историческая социология: взгляд историка / Б. Н. Миронов // Социологические исследования (Социс). – 2004. - № 10. – С. 55-63.
18. Моргентау Г. Политические отношения между нациями // Теория международных отношений: Хрестоматия. – М., 2002.
19. Най Д. и Кохэн Р. Транснациональные отношения и мировая политика // Теория международных отношений: Хрестоматия. – М., 2002.
20. Теорія міжнародних відносин: термінологічний словник. — Л.: Тріада плюс, 2011. — 318 с.
21. Тешке, Б. Миф о 1648 годе: класс, геополитика и создание современных международных отношений / Бенно Тешке ; [пер. с англ. Д. Кралечкина]. – М.: Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2011. – 416 с.
22. Тилли, Ч. Принуждение, капитал и европейские государства. 990–1992 гг. / Чарльз Тилли; [пер. с англ. Менской Т.Б.]. - М.: Издательский дом «Территория будущего», 2009. - 328 с. - (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского»).
23. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / Голова ред. кол. Л.В. Губерський. — К. : Знання України, 2004. — Т. 1: А – Л. — 2004. — 760 с.; Т. 2: М – Я. — 2004. — 812 с.
24. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Ф. Фукуяма. — М.: АСТ, 2010. — 592 с.
25. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? / С. Хантингтон — М.: АСТ, Мидгард, 2007. — 576 с.
26. Холліс М. Пояснення і розуміння міжнародних відносин / М. Холліс, С. Сміт. — Х. : Видавнича група "РА — Каравела", 2002. — 216 с.
27. Цыганков П.А. Теория международных отношений: хрестоматия / под ред. П. А. Цыганкова. — М. : Наука, 2002. — 546 с.
28. Цыганков, П. А. Эволюция западных теоретических подходов к исследованиям международных отношений / П. А. Цыганков // Современные международные отношения и мировая политика : Учебник / А. В. Торкунов, И. Г. Тюлин, А. Ю. Мельвиль и др.; Отв. ред. А.В. Торкунов. – М.: Просвещение, 2005. – С. 16-47.
29. Этциони А. От империи к сообществу: новый подход к международным отношениям / А. Этциони. — М. : Научно-издательский центр "Ладомир", 2004. — 342 с.
30. International relations theory for the twenty-first century [Text] : An introduction / ed. M. Griffiths. — London ; New York : Routledge, 2007. — 184 p.
31. Timothy Dunne, Milja Kurki, Steve Smith. International relations theories: discipline and diversity. — Oxford University Press, 2007 — 350 p.
32. Torbjшrn l. Knutsen. A history of international relations theory. — manchester university press, 1997 — 354 p.
33. Chris Brown. Understanding international relations. — palgrave macmillan, 2001 — 296 p.
34. Chris Brown, Terry Nardin, Nicholas J. Rengger. International relations in political thought: texts from the ancient greeks to the first world war. — Cambridge University Press, 2002. — 617 p.

35. Scott Burchill. Theories of international relations. — Palgrave Macmillan, 2005. — 310 p.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Місце СМЕВ у соціологічній науці.
2. Об’єкт та напрямки аналізу СМЕВ.
3. Основні поняття вивчення МЕВ.
4. Парадигма реалізму: поняття «національні інтереси» та «могутність»
5. Парадигма реалізму: концепція балансу могутностей
6. Парадигма реалізму: місце цінностей та «право сильнішого»
7. Меркантилізм в соціально-економічній історії
8. Меркантилізм як ключовий концепт парадигми реалізму
9. Концепція автаркізму в парадигмі реалізму:
10. Парадигма реалізму: концепція гегемонізму в МЕВ
11. Парадигма лібералізму: концепція універсалізму демократичних цінностей
12. Парадигма лібералізму: поняття «колективні інтереси»
13. Парадигма лібералізму: поняття «універсальних цінностей та інституцій»
14. Парадигма лібералізму: поняття «могутність та м`яка сила»
15. Парадигма лібералізму: концепція «мирних торгівельних суспільств»
16. Економічний лібералізм в історичному контексті
17. Суперечність між меркантилізмом і економічним лібералізмом
18. Неоліберальна соціально-економічна доктрина
19. Англійська школа: поняття «соціалізації сили».
20. Англійська школа: концепція «зумовлених національних інтересів»
21. Англійська школа: поняття «лімітованої могутності»
22. Англійська школа: питання соціальних цінностей
23. Англійська школа: міра важливості політекономічного аналізу
24. Марксистська парадигма: теорія соціально-економічних формацій.
25. Марксистська парадигма: теорія класів та класової боротьби. Поняття «класового інтересу».
26. Марксистська парадигма: боротьба за могутність та роль матеріальних цінностей.
27. Марксистська парадигма: капітал як центральна категорія марксистського аналізу
28. Марксистська парадигма: капіталістична економіка у світі
29. Марксистська парадигма: світ-системний аналіз у МЕВ
30. Критична теорія: інструментарій гегемонії.
31. Постмодернізм: воля до влади.
32. Фемінізм: гендерний індекс в деконструкції.
33. Історична соціологія: універсалізм і цивілізація.
34. Нормативізм: етична структура. Конструктивізм: соціальна легітимація.
35. Критична теорія: концепція світопорядків. Поняття «Хартланд Локка».
36. Соціальне відтворення капіталу. Плюральність цивілізацій.
37. Ієрархії ефективності (економічний расизм).